

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

RAPORT Z BADANIA

**dotyczącego konsultacji społecznych w Lesznie
w ramach projektu pn.
„Konsultuj, działaj, wzmacniaj!”**

**współfinansowanego ze środków
Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego**

**Projekt pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!” realizowany przez
Miasto Leszno w partnerstwie z Centrum PISOP**

Opracowanie:

Zespół badawczy Fundacji NIWA Edukacji i Rozwoju

Fundacja

Edukacji i Rozwoju

Poznań, styczeń 2014 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

1.	Wprowadzenie teoretyczne	5
2.	Wstęp	11
2.1.	Cele badania	11
2.2.	Kwestie badawcze.....	12
2.3.	Czas realizacji badania	13
2.4.	Próba badawcza	13
3.	Metodologia badania	15
3.1.	Zastosowane metody	15
3.1.1.	Ankieta.....	15
3.1.2.	Wywiad pogłębiony indywidualny	16
4.	Podsumowanie badania.....	17
4.1.	Streszczenie badania.....	17
4.2.	Najważniejsze wnioski i rekomendacje	18
5.	Wyniki badania.....	21
5.1.	Wyniki badań wśród przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych	21
5.2.	Wyniki badań wśród przedstawicieli samorządu	29
6.	Charakterystyka projektu pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!”	37
6.1.	Okres realizacji Projektu.....	37
6.2.	Cel Projektu.....	37
6.3.	Opis grupy docelowej w Projekcie.....	37
6.4.	Działania w Projekcie	38

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

6.5.	Zakładane rezultaty Projektu	38
6.6.	Źródła finansowana Projektu	39
6.7.	Informacja o realizatorach Projektu	39
6.7.1.	Lider Projektu	39
6.7.2.	Partner Projektu	41
7.	Informacja o Fundacji NIWA Edukacji i Rozwoju – realizatorze badania	43
7.1.	Działalność statutowa Fundacji NIWA Edukacji i Rozwoju	43
7.2.	Zespół realizujący badanie	43
8.	Załączniki	45
8.1.	Kwestionariusz ankiety z przedstawicielami leszczyńskich organizacji pozarządowych	45
8.2.	Scenariusz pogłębionego wywiadu indywidualnego z przedstawicielami Urzędu Miasta Leszna	51

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

1. Wprowadzenie teoretyczne

W ostatnich latach relacje pomiędzy administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi i obywatelami przechodzą istotną transformację. *Obserwujemy szeroko zakrojone zjawiska modernizacji mechanizmów rządzenia w kierunku modelu, który można określić jako bardziej partycypacyjny, uzupełniając ten tradycyjny – czysto hierarchiczny model sprawowania władzy. Zadaniem administracji jest już nie tylko zarządzanie, ale także mobilizowanie obywateli i tworzonych przez nich organizacji, a także uzgadnianie z nimi wspólnych celów i kierunków działania. Proces ten określany może być w sposób ogólny – konsultacjami społecznymi.¹*

Konsultacje społeczne to proces dotyczący podejmowania decyzji przez daną instytucję, zarządzany przez administrację publiczną, który ma określone ramy formalne. W podręczniku Jana Jakuba Wygnańskiego i Dągmira Długosza, pn. „Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej”, pojęcie konsultacji ujęto w następujący sposób: *Konsultacje społeczne to zorganizowany sposób uzyskiwania przez administrację opinii oraz stanowisk od podmiotów (a więc osób i instytucji), których pośrednio lub bezpośrednio dotkną skutki proponowanych przez administrację działań. Plany tych przedsięwzięć mogą być zawarte w projektach m.in. aktów prawnych, różnego rodzaju programów, strategii, ale także budżetów jednostek publicznych.²*

Konsultacje społeczne to forma dialogu, którą prowadzi urząd z mieszkańcami (z udziałem ich samych czy poprzez przedstawicieli organizacji pozarządowych), po to, by zasięgnąć ich opinii na temat różnych istotnych

¹ Rogala-Lewicki Adam, *Informacja jako autonomiczny czynnik wpływu w przestrzeni publicznej. Studium władztwa informacyjnego*, Warszawa 2013.

² Dągmir Długosz, Jan Jakub Wygnański, „Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej”, Warszawa 2005.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

kwestii. Mówiąc prościej, to rozmowa, której celem jest nie tylko poinformowanie osób zainteresowanych o jakichś sprawach, ale także dowiedzenie się, co myślą na ich temat.³

Naczelnym celem procesu konsultacji, niezależnie od jego formy czy podejmowanej kwestii, jest zasięgnięcie opinii interesariuszy (w tym także szeroko rozumianej opinii publicznej) w zakresie podejmowanej decyzji. *Posiadanie własnego zdania, wyrabianie sobie opinii na różne tematy, wartościowanie, wydawanie osądów. Niezależnie od tego, jakiego synonimu użyjemy, pewne jest jedno – każdy człowiek ma prawo do prezentowania swoich poglądów. Właśnie tak dzieje się w trakcie konsultacji społecznych.⁴* Konsultacje społeczne nie powinny być odbierane jako możliwość jedynie krytykowania proponowanych rozwiązań, ale raczej postrzegane jako troska o to, żeby rezultat był jak najlepszy.

Celem konsultacji jest poprawa jakości decyzji i legislacji. Wysłuchanie racji różnych stron pozwala wcześniej wychwycić błędy i stworzyć bardziej wyważone rozwiązania. Decyzje mogą wtedy uwzględniać zróżnicowane potrzeby obywateli, grup, środowisk i instytucji społeczeństwa obywatelskiego. Konsultacje służą artykulacji i wymianie poglądów, a nie prowadzeniu sporów.

[Konsultacje społeczne – jak sprawić, żeby były lepsze? Propozycja Kodeksu Konsultacji i ścieżki wdrożenia; <https://mac.gov.pl/wp-content/uploads/2012/06/konsultacje-spo%C5%82eczne.pdf>]

Dzięki konsultacjom społecznym, *władza chce poznać poglądy obywateli – zarówno w rozumieniu ich jako osób fizycznych, ale też*

³ Konsultacje społeczne, czyli podejmowanie decyzji wraz z mieszkańcami, <http://konsultacje.um.warszawa.pl/o-konsultacjach>

⁴ Z artykułu pt. Konsultacje społeczne w Lesznie – potrzeby i wyzwania, autorstwa Weroniki Stefaniak, Koordynatorki działań w projekcie pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!” z dnia 15 listopada 2013 roku

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

przedstawicieli organizacji pozarządowych bądź różnych instytucji – na ważny dla nich temat poprzez skonsultowanie zapisów powstającego dokumentu.⁵

Dobrze przeprowadzone konsultacje stanowią możliwość do lepszego rozpoznania potrzeb interesariuszy, a co za tym idzie na dostosowanie działań samorządu do ich oczekiwań. Co więcej pozwalają spojrzeć na problem z wielu punktów widzenia i wypracować nowe rozwiązania zwłaszcza w przypadku konfliktów. Dzięki współpracy w formie konsultacji społecznych mieszkańcy mają możliwość dotąd nierozważanych, ciekawych rozwiązań. Konsultacje pozwalają również na zaoszczędzenie czasu i pieniędzy - dzięki ich prowadzeniu dochodzi do mniejszej liczby protestów. Przyczyniają się także do wzmocnienia pozytywnego wizerunku samorządu i budowania poparcia społecznego. W drodze konsultacji buduje się zaufanie do władz i instytucji, ale również wobec współobywateli.⁶

Cele konsultacji społecznych zależą przeważnie od przedmiotu konsultacji, ale inne czynniki, takie jak liczebność grup docelowych czy zasięg też mogą mieć istotny wpływ. Umiejętność formułowania celu konsultacji jest jednym z warunków prawidłowości przebiegu i skuteczności konsultacji. Wśród celów można wymienić:

- a) informowanie,
- b) zebranie informacji poszerzających wiedzę o problemie,
- c) artykulacja potrzeb interesariuszy (mieszkańców),
- d) zapobieganie konfliktom społecznym, ich rozwiązywanie oraz niwelowanie skutków,

⁵ Podstawami prawnymi do przeprowadzenia konsultacji społecznych w samorządach mogą być: Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na poziomie gminy – Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, na poziomie powiatu – Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, a na poziomie województwa – Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.

⁶ Probosz Monika, Sadura Przemysław, „Konsultacje w społeczności lokalnej. Planowanie, przygotowanie, prowadzenie konsultacji społecznych metodą warsztatową”, Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2011, str. 12-13.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- e) uzyskanie akceptacji społecznej,
- f) udział mieszkańców i grup docelowych w formułowaniu i wyborze ważnych celów,
- g) ocena skutków decyzji,
- h) poznanie opinii mieszkańców (grup docelowych).⁷

Właściwie przeprowadzone konsultacje są istotnym narzędziem włączania mieszkańców w procesy rządzenia. Mimo toczącej się na ten temat debaty publicznej, konsultacje społeczne nie są dla władz prawnie wiążące, stanowią jedynie (albo aż) informację o poglądach części bardziej zaangażowanych w sprawę obywateli na temat konsultowanej sprawy. Procesy konsultowania w Polsce podlegają różnym regulacjom prawnym.

W Polsce nie ma jednej ustawy regulującej kwestię konsultacji społecznych, ramy prawne prowadzenia konsultacji wynikają z przepisów dotyczących dostępu do informacji publicznej, a także przepisów dotyczących obowiązku konsultowania w poszczególnych sytuacjach, umieszczonych w różnych ustawach. Najważniejszą podstawą prawną prawa dostępu do informacji są przepisy Konstytucji RP:⁸ Art. 61: „Obywatel ma prawo do uzyskania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne”. Kolejnym aktem prawnym, w którym mowa jest o konsultacjach jest Art. 74: „Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska”. Przepisy te zostały rozwinięte w: Ustawie z dnia 6 września 2001 o dostępie do informacji publicznej¹, Ustawie z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko i Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. prawo ochrony środowiska.

⁷ Zychowicz Zbigniew (red.), Przeprowadzanie konsultacji społecznych w samorządzie, Instytut Rozwoju Regionalnego, Szczecin 2011, str. 21-28.

⁸ Dz U. z 2001 r. Nr 112 poz. 1198 z późn. zm.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Ustawa o dostępie do informacji publicznej narzuca instytucjom publicznym obowiązek prowadzenia Biuletynów Informacji Publicznej, który jest mechanizmem aktywnego informowania obywateli o działaniach publicznych, a także tryb wnioskowy dostępu do informacji publicznej.

Regulacje dotyczące obowiązku konsultacji z mieszkańcami w konkretnych przypadkach wprowadza art. 4 i art. 5a Ustawy o samorządzie gminnym, Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, a także Ustawa prawo ochrony środowiska.

Zgodnie z nimi, konsultacje są obowiązkowe w przypadku zmian granic terytorialnych gminy, sołectwa lub dzielnicy a także w wypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla gminy, w toku opracowywania planu zagospodarowania przestrzennego, a także w przypadku inwestycji o znacznym stopniu oddziaływania na środowisko.

Nowe przepisy o konsultacjach wprowadza nowelizacja ustawy z dnia 22 stycznia 2010 do Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, która nakreśla szerokie ramy współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi i podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, w tym określa zasady tworzenia rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi i tworzenie rad pożytku publicznego.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

W ramach współpracy z organizacjami art. 5 ust. 2 pkt. 3 i 4 Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie nakłada na organy administracji publicznej obowiązek:

- konsultowania z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami mogącymi prowadzić działalność pożytku publicznego projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,
- konsultowania projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych, o której mowa w art. 4, z radami działalności pożytku publicznego, w przypadku ich utworzenia przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego.

Art. 5a i 5b nakłada obowiązek konsultowania programów współpracy przed ich zatwierdzeniem z organizacjami pozarządowymi, z tym zastrzeżeniem że jednostki samorządu terytorialnego muszą taki program posiadać.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

2. Wstęp

Przedmiotem niniejszego Raportu są wyniki badania dotyczącego konsultacji społecznych w Lesznie, w ramach projektu pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!”, realizowanego przez Miasto Leszno w partnerstwie z Centrum PISOP.

Badanie prowadzone było w okresie od 1 listopada do 31 grudnia 2013 roku przez zespół badawczy Fundacji Niwa Edukacji i Rozwoju.

2.1. Cele badania

Celem głównym badania było zebranie opinii osób zaangażowanych w procesy konsultacyjne na temat prowadzonych w Lesznie konsultacji społecznych w tym głównie:

- identyfikacja stanu konsultacji społecznych w Lesznie,
- określenie poziomu współpracy leszczyńskich organizacji pozarządowych z Urzędem Miasta Leszna.

Badaniu poddani zostali równolegle przedstawiciele Urzędu Miasta Leszna – po których stronie leży odpowiedzialność za przeprowadzenie procesu konsultacji społecznych oraz przedstawiciele leszczyńskich organizacji pozarządowych – będący bezpośrednimi odbiorcami tych działań, reprezentując mieszkańców i opinię środowiska lokalnego.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Cele szczegółowe badania:

- identyfikacja znajomości pojęcia i zasad konsultacji społecznych wśród przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli Urzędu Miasta Leszna,
- identyfikacja zainteresowania procesem konsultacji społecznych wśród przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli Urzędu Miasta Leszna,
- identyfikacja korzyści wynikających z uczestnictwa w konsultacjach społecznych przez przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli Urzędu Miasta Leszna,
- identyfikacja warunków do prowadzenia konsultacji społecznych w Lesznie.
- identyfikacja znanych i wykorzystywanych form współpracy organizacji pozarządowych z samorządem oraz wsparcia oferowanego ze strony samorządu organizacjom.

2.2. Kwestie badawcze

Na podstawie celów badania określono kwestie badawcze, które zostały tak sformułowane, aby możliwie szczegółowo i dokładnie opisać sytuację zaistniałą w obszarze konsultacji społecznych w Lesznie oraz ocenić współpracę pomiędzy sektorem samorządowym i pozarządowym.

Najważniejsze kwestie poddane badaniu zostały zestawione poniżej:

- znajomość pojęcia „konsultacje społeczne” wśród przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych,

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- podejście przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli Urzędu Miasta Leszna do procesu konsultacji społecznych,
- świadomość na temat prowadzonych konsultacji społecznych w Lesznie,
- aktywność respondentów w dotychczas prowadzonych konsultacjach oraz zainteresowanie udziałem w przyszłych,
- identyfikowane trudności przez respondentów dotyczących udziału w procesie konsultacji społecznych,
- identyfikacja elementów, które mogą mieć pozytywny wpływ na udział respondentów w procesie konsultacji społecznych,
- korzyści wynikające z uczestnictwa w konsultacjach społecznych,
- znane i podejmowane przez respondentów formy współpracy leszczyńskich organizacji pozarządowych z Miastem Leszнем.

2.3. Czas realizacji badania

Badanie dotyczące stanu konsultacji społecznych w Lesznie, w ramach projektu pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!” prowadzone było w okresie od 1 listopada do 31 grudnia 2013 roku.

2.4. Próba badawcza

Spośród 154 organizacji zarejestrowanych w Lesznie⁹, badaniu poddanych zostało 63 przedstawicieli organizacji pozarządowych (w tym 39 kobiet i 24 mężczyzn), reprezentujących 53 organizacje. Dobór próby nastąpił spośród bazy dostępnej w siedzibie Centrum PISOP – z uwzględnieniem proporcjonalnego udziału stowarzyszeń i fundacji w Lesznie. W badaniu wzięli

⁹ Dane pochodzą ze strony www.leszno.pl

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

przedstawiciele leszczyńskich organizacji pozarządowych, 10 reprezentantów fundacji i 53 przedstawiciele stowarzyszeń. Obszar działań podejmowanych przez leszczyńskie organizacje pozarządowe, które wzięły udział w badaniu to najczęściej pomoc społeczna (32%), kultura i sztuka (21%), sport (21%), a także ochrona zdrowia i edukacja (1,6%).

Dobór urzędników do wywiadu był dobozem celowym, wskazani zostali przez Lidera projektu. Kluczem wyboru był stopień współpracy i powiązań z organizacjami pozarządowymi. Ważnym kryterium wyboru próby badawczej od strony samorządu był reprezentowany przez jego przedstawiciela wydział. Do udziału w badaniu zaproszono zarówno kobiety jak i mężczyzn. Ostatecznie w wywiadzie wzięły udział 2 kobiety oraz 3 mężczyzn.

3. Metodologia badania

W przypadku badania stanu konsultacji społecznych w Mieście Lesznie zastosowano zarówno metodę ilościową – badanie ankietowe, jak i jakościową – indywidualne wywiady pogłębione. Ich połączenie pozwoliło na stworzenie całościowego obrazu badanej kwestii. Zastosowane metody pozwoliły uzyskać materiał empiryczny do dalszej analizy, a zaangażowanie w analizę dwóch przeszkolonych badaczy, zapewniło zwiększenie jakości wyników diagnozy.

3.1. Zastosowane metody

Metody zbierania danych zostały odpowiednio dostosowane do celów i wynikających z nich kwestii badawczych oraz dostosowane do respondentów. Poniżej znajduje się opis metod i technik badawczych, na podstawie których pozyskany został materiał empiryczny do badań i opracowany został niniejszy Raport.

3.1.1. Ankieta

Ankieta to standaryzowana metoda otrzymywania informacji od badanych, która nie wymaga obecności ankietera. Respondent (osoba badana) udziela odpowiedzi za pomocą specjalnie przygotowanego kwestionariusza.

Ankiety w ramach badania przeprowadzone były wśród 63 przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych za pomocą kwestionariusza ankiety, zawierającego zestaw 10-ciu pytań zarówno zamkniętych (z podaną kafeterią odpowiedzi), jak i otwartych, umożliwiających swobodną i pogłębiającą wypowiedź respondentom (wzór ankiety w Załączniku 8.1.).

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

3.1.2. Wywiad pogłębiony indywidualny

Wywiad pogłębiony to metoda badań jakościowych polegająca na prowadzeniu indywidualnych rozmów przez badacza (na podstawie przygotowanego scenariusza) z niewielką liczbą respondentów wybranych ze względu na ich powiązanie z tematem badań.

Wywiady przeprowadzone zostały wśród 5 przedstawicieli Urzędu Miasta Leszna za pomocą scenariusza wywiadu, zawierającego zestaw 13-tu pytań otwartych, umożliwiających swobodną i pogłębioną wypowiedź respondenta (wzór wywiadu w Załączniku 8.2.).

4. Podsumowanie badania

4.1. Streszczenie badania

Przedmiotem badania, prowadzonego w okresie od 1 listopada do 31 grudnia 2013 roku przez zespół badawczy Fundacji Niwa Edukacji i Rozwoju było zdiagnozowanie stanu konsultacji społecznych w Lesznie. Badanie odbywało się w ramach projektu pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!”, realizowanego przez Miasto Leszno oraz Centrum PISOP.

W toku dyskusji, by odpowiedzieć na kluczowe kwestie badawcze, wybrano metody służące zebraniu danych: ankiety z przedstawicielami leszczyńskich organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji) oraz wywiady indywidualne pogłębione z pracownikami Urzędu Miasta Leszna. Ankiety miały charakter poufny, a ich dystrybucja jak i zbieranie odbywała się za pomocą poczty elektronicznej, wyjątkowo – podczas spotkań grupowych. Wywiady indywidualne natomiast, odbywały się w siedzibie poszczególnych wydziałów Urzędu Miasta, a przeprowadzane były przez zespół badawczy Fundacji NIWA Edukacji i Rozwoju.

W wyniku badania udało się zdiagnozować poziom świadomości na temat konsultacji społecznych w obu grupach uczestniczących w badaniu (tj. sektora pozarządowego i samorządowego). Dzięki badaniu, udało się zidentyfikować trudności i bariery, które mogą przeszkadzać czy utrudniać włączanie się w konsultacje społeczne, jak i wskazać korzyści z nich wynikające.

Powodzenie badań zostało osiągnięte dzięki współpracy i chęci włączenia się i zaangażowania zarówno Lidera jak i Partnera Projektu.

4.2. Najważniejsze wnioski i rekomendacje

Najważniejsze wnioski:

- Pojęcie konsultacji społecznych i ich założenie znane jest większości przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych jak i urzędnikom.
- Zauważalna jest potrzeba zwiększenia poziomu informowania przez samorząd o prowadzeniu konsultacji społecznych.
- Zdecydowana większość przedstawicieli organizacji pozarządowych dostrzega potrzebę konsultacji społecznych.
- Najczęściej wskazane bariery utrudniające proces konsultacji społecznych to według przedstawicieli organizacji pozarządowych: brak zainteresowania konsultacjami społecznymi ze strony pracowników jednostek samorządu terytorialnego, trudności w komunikowaniu się między JST¹⁰ a NGO¹¹ oraz brak wiary ze strony NGO we wdrożenie proponowanych w trakcie konsultacji sugestii, rozwiązań.
- Korzyści wynikające z włączania się w procesy konsultacyjne zdaniem przedstawicieli NGO to: możliwość przedstawienia swojej opinii, poczucie wpływu na decyzje administracji publicznej, poczucie realizacji obywatelskiego obowiązku oraz możliwość kreowania zapisów w dokumencie.
- Zlecanie zadań jest najpopularniejszą formą współpracy finansowej leszczyńskiego samorządu z organizacjami pozarządowymi.
- Wzajemne informowanie o planowanych kierunkach działalności i współdziałania tworzenie wspólnych zespołów o charakterze

¹⁰ JST – jednostka samorządu terytorialnego

¹¹ NGO – (z ang. non-governmental organization) organizacja pozarządowa

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

doradczym i inicjatywnym – to z kolei przykłady najczęściej podejmowanej współpracy pozafinansowej.

- Zdaniem przedstawicieli samorządu prowadzenie konsultacji jest niezbędne.
- Proces konsultacji społecznych może w największym stopniu utrudniać brak wiary w to, że konsultacje mogą przynieść oczekiwane rezultaty, a także upór stron co do objętego stanowiska w danej kwestii.
- Wskazano na potrzebę prowadzenia bardziej skutecznej kampanii upowszechniającej konsultacje oraz możliwości wzięcia w nich udziału.
- Zauważono brak spójnej koordynacji i współpracy na linii samorząd oraz organizacje pozarządowe.

Najważniejsze rekomendacje:

- Rekomenduje się upowszechnienie pojęcia oraz promowanie idei konsultacji społecznych wśród wszystkich leszczyńskich organizacji pozarządowych a tym samym mieszkańców Leszna. Zaleca się informowanie i edukowanie otoczenia z zakresu roli i funkcji procesu konsultacyjnego.
- W związku z zauważoną potrzebą prowadzenia konsultacji społecznych zaleca się częstsze wykorzystywanie tej formy współpracy pomiędzy JST a NGO.
- Rekomenduje się zwiększenie dostępności informacji o prowadzonych konsultacjach poprzez różnorodne środki przekazu.
- Zaleca się zapraszanie wszystkich organizacji pozarządowych do udziału w konsultacjach.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Sugeruje się podjęcie działań zmierzających do budowania wzajemnego dialogu pomiędzy JST a NGO, poprzez podejmowanie zróżnicowanych form komunikacyjnych.
- Rekomenduje się informowanie przez samorząd organizacji pozarządowych o możliwości nawiązywania współpracy z samorządem poprzez nie tylko formy finansowe, ale i pozafinansowe.
- Aby zapobiec wymienianym barierom i trudnościom wynikającym podczas konsultacji, rekomenduje się przy każdej okazji informować o korzyściach z nich wynikających.
- Zaleca się zapewnienie kompleksowego wsparcia, na przykład poprzez pełnomocnika lub zespół ds. organizacji pozarządowych, który będzie spójnie współpracował ze wszystkimi organizacjami pozarządowymi.

5. Wyniki badania

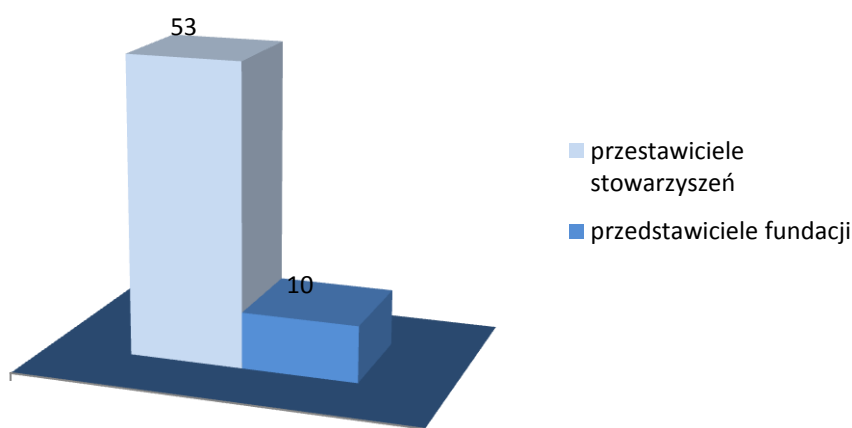
5.1. Wyniki badania ankietowego wśród przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych

Badanie, które zostało przeprowadzone wśród przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych, stanowiło pierwszy etap badania stanu konsultacji społecznych w Mieście Lesznie.

Planowano przebadanie ok. 60-ciu przedstawicieli leszczyńskiego Trzeciego Sektora. W zebraniu kwestionariuszy ankiet zespół badawczy Fundacji NIWA Edukacji i Rozwoju otrzymał wsparcie zespołu projektowego Partnera Projektu. Łącznie kwestionariusz ankiety wypełniło 63 przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na terenie Leszna, wśród których znalazło się 53 przedstawicieli stowarzyszeń oraz 10 reprezentantów fundacji.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 1. Rozkład liczbowy reprezentantów fundacji i stowarzyszeń biorących udział w badaniu.

(źródło: opracowanie własne)

Wśród badanych, znalazły się zarówno organizacje, które funkcjonują powyżej 5 lat (ponad połowa), jak i takie, które powstały pół roku temu. Zakres tematyczny czy też obszar działań podejmowanych przez leszczyńskie organizacje pozarządowe, które wzięły udział w badaniu to najczęściej pomoc społeczna (32%), kultura i sztuka (21%), sport (21%), a także ochrona zdrowia i edukacja (1,6%).

W każdym z obszarów, a w których działają organizacje pozarządowe, ważną kwestią jest współpraca z samorządem oraz udział w procesach konsultacyjnych. Biorąc pod uwagę znaczenie konsultacji, istotne jest odpowiednie definiowanie samego pojęcia i rozumienie procesu. Stąd też diagnozę organizacji rozpoczęto od zidentyfikowania znajomości tematu wśród ankietowanych.

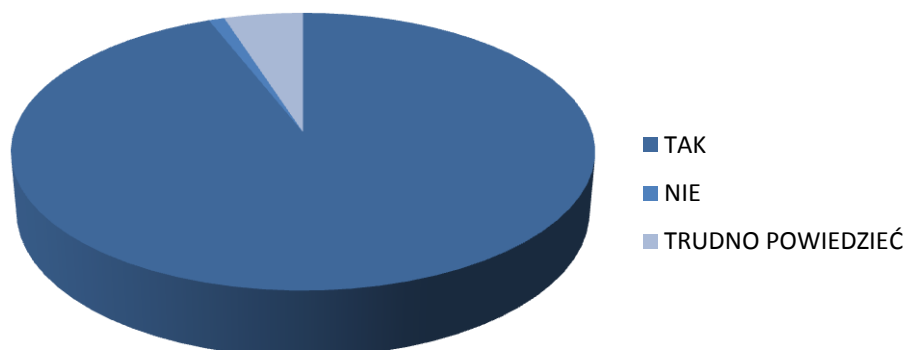
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Ankietowani zapytani o znajomość pojęcia i zasad konsultacji społecznych w zdecydowanej większości deklarowali, że mają wiedzę na ten temat. 44 spośród 63 badanych (tj. aż 70%) nie miało problemu ze zrozumieniem samej definicji konsultacji.

Badani, poproszeni o sprecyzowanie na czym polegają konsultacje społeczne, spośród podanej kafeterii odpowiedzi, najczęściej wymieniali, iż konsultacje to przede wszystkim wpracowanie wspólnej decyzji dotyczącej dokumentu poddanemu konsultacji przez przedstawicieli samorządu oraz organizacji pozarządowych. Równie często wymieniano, iż konsultacje to dążenie do wspólnego rozwiązania problemu przedstawionego w dokumencie, zbieranie informacji, poglądów przez administrację dotyczące przedstawionego dokumentu oraz przedstawienie dokumentu do „dyskusji”.

Niemal każdy z ankietowanych (94%) uznał, iż istnieje potrzeba prowadzenia konsultacji społecznych.

Wykres 2. Potrzeba prowadzenia konsultacji społecznych w opinii przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych

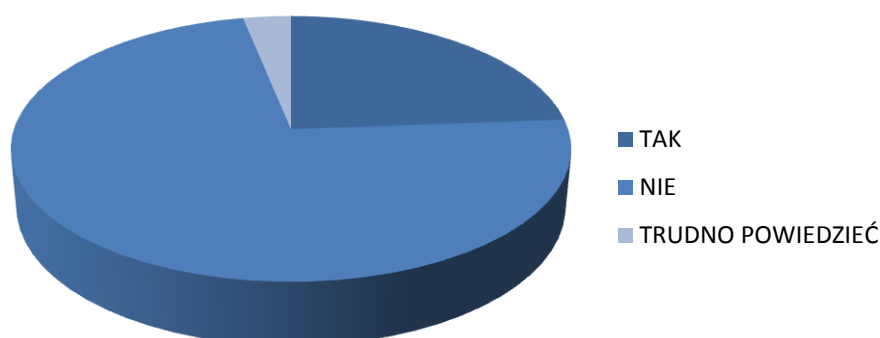
(źródło: opracowanie własne)

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Respondenci zapytani o wcześniej odbywające się konsultacje w większości (63% przedstawicieli organizacji pozarządowych) nie wiedzieli o ich prowadzeniu. 68% badanych nigdy nie uczestniczyło w jakichkolwiek konsultacjach.

Aktywność respondentów w dotychczasowych konsultacjach była na bardzo niskim poziomie. 73% ankietowanych nigdy nie brało udziału w konsultacjach.

Wykres 3. Udział przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych w dotychczas prowadzonych konsultacjach społecznych.

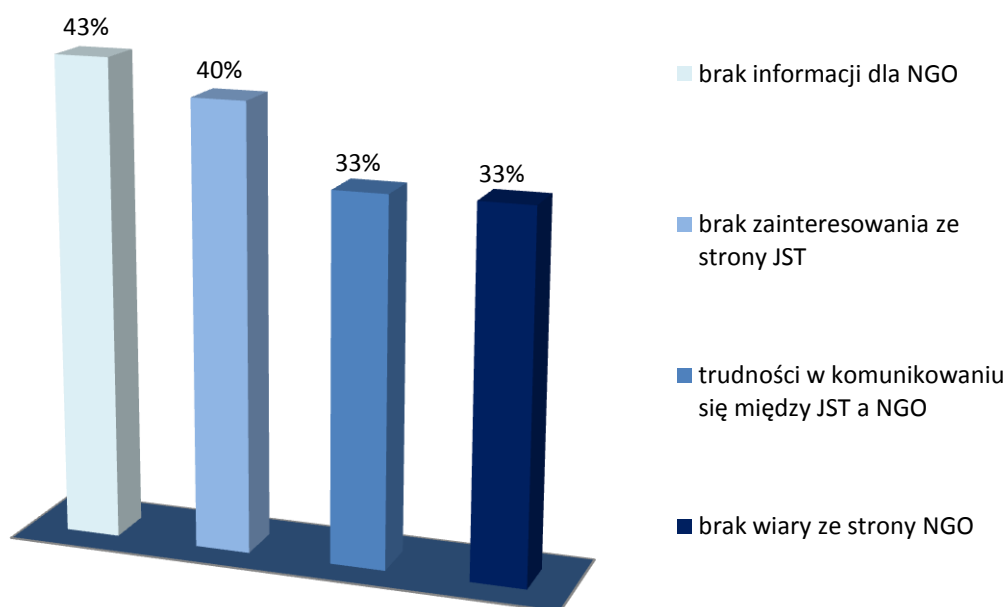
(źródło: opracowanie własne)

Najczęściej wybierane przez ankietowanych bariery i trudności występujące w procesie konsultacji społecznych, spośród zaproponowanych, to: brak łatwo dostępnej dla organizacji pozarządowej informacji o prowadzonych konsultacjach społecznych (43%), brak zainteresowania konsultacjami społecznymi ze strony pracowników jednostek samorządu terytorialnego (40%), trudności w komunikowaniu się między JST a NGO (33%) oraz brak wiary ze strony NGO we wdrożenie proponowanych w trakcie

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

konsultacji sugestii, rozwiązań itp. (33%). Każdy ankietowany mógł wskazać maksymalnie 3 wybrane odpowiedzi.

Wykres 4. Bariery i trudności występujące w procesie konsultacji wskazane przez ankietowanych przedstawicieli organizacji pozarządowych.

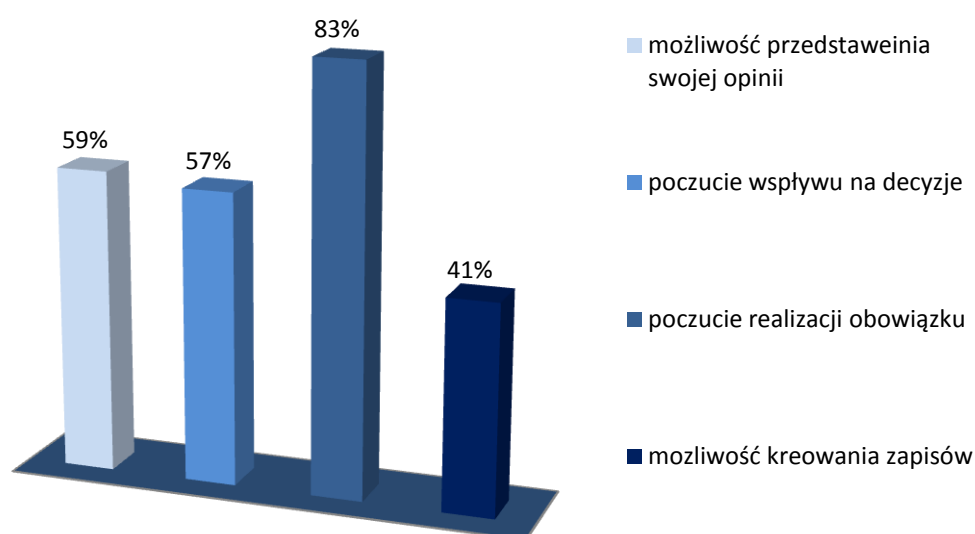
(źródło: opracowanie własne)

Uwaga: wyniki nie sumują się do 100%, ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi przez każdego ankietowanego)

Reprezentanci leszczyńskich organizacji pozarządowych zapytani o korzyści wynikające z uczestnictwa w konsultacjach społecznych szczególną wagę przypisują możliwości przedstawienia swojej opinii (59%), poczuciu wpływu na decyzje administracji publicznej (57%), możliwości kreowania zapisów w dokumencie, które mogą mieć pozytywny wpływ na działania organizacji pozarządowych (52%) oraz nawiązania współpracy z administracją (41%).

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wykres 5. Korzyści wynikające z włączania się w konsultacje społeczne zdaniem ankietowanych przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych.

(źródło: opracowanie własne)

Uwaga: wyniki nie sumują się do 100%, ze względu na możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi przez każdego ankietowanego)

Respondenci poproszeni o wskazanie znanych i wykorzystywanych form współpracy organizacji pozarządowych z samorządem oraz wsparcia oferowanego ze strony samorządu organizacjom, najczęściej wskazywali na zlecenie zadań publicznych (67%), ale wymieniano również takie formy jak: wzajemne informowanie o planowanych kierunkach działalności i współdziałania (37%) czy też tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym (22%).

Wnioski i rekomendacje

Wnioski:

- Pojęcie konsultacji społecznych i ich założenie znane jest większości przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych; Konsultacje społeczne przez przedstawicieli organizacji pozarządowych najczęściej utożsamiane są z wpracowaniem wspólnej decyzji dotyczącej dokumentu poddanemu konsultacji przez przedstawicieli samorządu oraz organizacje pozarządowe, dążenie do wspólnego rozwiązania problemu przedstawionego w dokumencie, zbieranie informacji/poglądów przez administrację dotyczących przedstawionego dokumentu oraz przedstawienie dokumentu do „dyskusji”.
- Zdecydowana większość przedstawicieli organizacji pozarządowych dostrzega potrzebę konsultacji społecznych.
- W związku z licznymi deklaracjami przedstawicieli organizacji pozarządowych o niedostatecznej wiedzy nt prowadzonych konsultacji, zauważalna jest potrzeba zwiększenia poziomu informowania przez samorząd o prowadzeniu konsultacji społecznych
- Brak zainteresowania konsultacjami społecznymi ze strony pracowników jednostek samorządu terytorialnego, trudności w komunikowaniu się między JST¹² a NGO¹³ oraz brak wiary ze strony NGO we wdrożenie proponowanych w trakcie konsultacji sugestii,

¹² JST – jednostka samorządu terytorialnego

¹³ NGO – (z ang. Non-governmental organization) organizacja pozarządowa

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

rozwiązań - to najczęściej wskazane bariery utrudniające proces konsultacji społecznych.

- Możliwość przedstawienia swojej opinii, poczucie wpływu na decyzje administracji publicznej, poczucie realizacji obywatelskiego obowiązku oraz możliwość kreowania zapisów w dokumencie, które mogą mieć pozytywny wpływ na działania organizacji pozarządowych oraz nawiązanie współpracy z administracją – to kolejno, w gradacji malejącej, wskazywane przez Ankietowanych korzyści wynikające z włączania się w procesy konsultacyjne.
- Współpraca finansowa – zlecenie zadań - jest najbardziej popularną formą współpracy leszczyńskiego samorządu z organizacjami pozarządowymi. Do form pozafinansowych należą: wzajemne informowanie o planowanych kierunkach działalności i współdziałania tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym – podane zostały przez badanych jako przykłady najczęściej podejmowanej współpracy pozafinansowej.

Rekomendacje:

- Rekomenduje się upowszechnienie pojęcia konsultacji społecznych wśród wszystkich leszczyńskich organizacji pozarządowych a tym samym mieszkańców Leszna.
- W związku z potrzebą prowadzenia konsultacji społecznych zaleca się wykorzystywanie tej formy współpracy pomiędzy JST a NGO.
- Rekomenduje się zwiększenie dostępności informacji o prowadzonych konsultacjach poprzez różnorodne środki przekazu.
- Zaleca się zapraszanie wszystkich organizacji pozarządowych do udziału w konsultacjach.
- Sugeruje się podjęcie działań zmierzających do budowania wzajemnej komunikacji pomiędzy JST a NGO, poprzez

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

podejmowanie zróżnicowanych form komunikacyjnych, tj. m.in. spotkania w siedzibach organizacji pozarządowych, włączanie organizacji pozarządowych do współorganizowania wydarzeń odbywających się w Mieście Lesznie.

- Rekomenduje się zwiększenie zainteresowania i udziału konsultacjami społecznymi wśród urzędników jednostek samorządu terytorialnego.

Wzór narzędzia – arkusz ankiety z przedstawicielami leszczyńskich organizacji pozarządowych – Załącznik 8.1.

5.2. Wyniki badań wśród przedstawicieli samorządu

Na przełomie listopada i grudnia 2013 roku przeprowadzone zostało badanie metodą pogłębionego wywiadu indywidualnego z pięcioma przedstawicielami Urzędu Miasta Leszna. Osoby wytypowane do badania, reprezentowały różne wydziały i komórki urzędu. Badanie odbywało się w poszczególnych wydziałach Urzędu Miasta Leszna. Wszyscy spośród reprezentantów samorządu, wyrazili chęć współpracy w ramach badania, ułatwiając w ten sposób sprawne przeprowadzenie wywiadów.

Poniżej przedstawiono odpowiedzi respondentów na kolejne podejmowane przez badacza w trakcie wywiadu zagadnienia.

Respondenci, odpowiadając na pytanie dotyczące **dotychczasowej współpracy Miasta Leszna z organizacjami pozarządowymi** wskazywali na elementy zarówno kooperacji finansowej jak i pozafinansowej. *Współpraca Miasta Leszna i organizacji pozarządowych jest dwutorowa – mówił jeden z rozmówców finansowa i pozafinansowa. Odbywa się w poszczególnych wydziałach odpowiadających tematycznie działaniom danych organizacji.* Każdy

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

wydział branżowo wspiera współpracuje organizacje pozarządowe. – wyjaśnia. Podkreślali, że głównie współpracują w ramach konkursów na realizację zadań publicznych, ale również udostępniając lokale czy udzielając patronatu poszczególnym inicjatywom. Respondenci zaznaczali, że utrzymują relacje z przedstawicielami organizacji pozarządowych, między innymi uczestnicząc w wydarzeniach przez nie organizowanych. Wydziały Urzędu Miasta Leszno branżowo wspierają poszczególne organizacje pozarządowe. Jedna z osób wskazała również na współpracę w zakresie konsultowania projektów uchwał, decyzji podejmowanych w samorządzie. Jeden z wydziałów, jak okazało w trakcie wywiadu, nie podejmuje w ogóle współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Konsultacje społeczne to głos doradczy, na podstawie którego to urząd podejmuje ostateczną decyzję.

[Wypowiedź przedstawiciela Urzędu podczas wywiadu]

Każdy z rozmówców spotkał się dotychczas z pojęciem „konsultacje społeczne”. W większości urzędnicy posiadają również doświadczenie w organizowaniu konsultacji.

Respondenci zgodnie podkreślali, że **konsultacje powinny dotyczyć** dokumentów strategicznych samorządu, ale również problemów z jakimi borykają się organizacje pozarządowe. Zdaniem respondentów konsultacje powinny być prowadzone w partnerskiej atmosferze, z użyciem metod dobranych odpowiednio do problemu poddanemu konsultacji. W jednej wypowiedzi wyraźnie to zaznaczono: *Strona, która chce coś skonsultować (samorząd), powinna przedstawić tezę, która stanie się bazą do dyskusji/konsultacji. Autor tej tezy - przedmiotu konsultacji, nie zakłada z góry, że wersja, którą przedstawił, jest jedyną słuszną i ostateczną* – tak wyjaśnia zasadę konsultacji jeden z rozmówców.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Respondenci zapytani o potrzebę prowadzenia konsultacji społecznych zgodnie odpowiadali, że są one **niezbędne do efektywnej współpracy organizacji** pozarządowych i samorządu. Konsultacje społeczne dają możliwość uzyskania informacji zwrotnej od przedstawicieli organizacji pozarządowych na temat planowanych przez samorząd działań. Prowadzone konsultacje stanowią również przestrzeń do wypracowywania obopólnego zrozumienia poprzez wyjaśnianie kwestii trudnych, problemowych. Respondenci zwracali jednak uwagę na to, że nie każda decyzja podejmowana przez władze musi być spójna z efektem konsultacji i nie każda decyzja może być poddawana konsultacjom (na przykład ze względu na procedury prawne).

Przedstawiciele samorządu uważają, że właściwie przeprowadzone **konsultacje są istotnym narzędziem włączania organizacji pozarządowych w procesy decyzyjne**. Dzięki konsultacjom przedstawiciele organizacji pozarządowych mogą być włączani w tworzenie dokumentów strategicznych, co zapobiega ewentualnemu niezadowoleniu w przypadku gdyby takich konsultacji nie było. Zdaniem respondentów należy zaznaczać jednak, które sprawy są możliwe do skonsultowania, a które nie. Urzędnicy uważają, że konsultacje mają służyć głównie wydawaniu opinii przez przedstawicieli organizacji pozarządowych. Ostateczne decyzje są bowiem i tak podejmowane przez władze miasta.

Wśród **korzyści wynikających z włączania się organizacji pozarządowych w konsultacje społeczne** respondenci wymieniali: poznanie oczekiwań obu stron, kompleksowe spojrzenie na dany problem, synergię podejmowanych działań, ale również, dzięki wyżej wymienionym aspektom, właściwą alokację środków przewidzianych w konkursach na realizację zadań publicznych.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

(...)konsultacje są „miejscem”, gdzie zderzają się dwie opinie i można wtedy poznać punkt widzenia każdej ze stron. Niekiedy to, co mówi samorząd jest nacechowane językiem procedur, językiem formalnym, podczas konsultacji jest szansa i okazja na wyjaśnienie i zrozumienie obu ze stron.

[Wypowiedź przedstawiciela Urzędu podczas wywiadu]

Konsultacje społeczne budzą zadowolenie ponieważ przedstawiciele organizacji pozarządowych wskazują na swoje potrzeby, oczekiwania. Niezadowolenie wśród Respondentów budzą natomiast takie aspekty konsultacji jak na przykład hermetyczność środowiska pozarządowego czy brak zainteresowania udziałem w konsultacjach.

Proces konsultacji społecznych zdecydowanie utrudnia usztywnione stanowisko stron. Jeżeli urzędnik zakłada, że decyzja, którą podejmuje jest najlepsza, jedna i nie do dyskusji, to z całą pewnością jego chęć poddania tej decyzji konsultacjom będzie znikoma.

[Wypowiedź przedstawiciela Urzędu podczas wywiadu]

Respondenci wskazali również na **obawy i bariery, które zauważają w konsultowaniu**. Wśród nich znalazła się na przykład niechęć ze strony przedstawicieli organizacji pozarządowych w udzielaniu szczerych wypowiedzi ze względu na obawę przed utratą dotacji.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Zdaniem respondentów barierę stanowi brak świadomości przedstawicieli organizacji, że warto wypracowywać wspólne rozwiązania, a nie koncentrować się wyłącznie na swoich działaniach. Respondenci wskazali również na bariery finansowe oraz ograniczenia z tytułu procedur. Wskazano również na barierę w postaci braku jednej osoby odpowiedzialnej ze strony samorządu za kompleksową współpracę ze wszystkimi organizacjami pozarządowymi. Podkreślono jednak, że nie występują bariery w dostępie do konsultacji, choćby ze względu na obecne narzędzia technologiczne, które pozwalają na dostosowywanie metod prowadzenia konsultacji. Zdaniem Respondentów w największym stopniu proces konsultacji społecznych może utrudniać brak wiary w to, że konsultacje mogą przynieść oczekiwane rezultaty, a także upór stron co do objętego stanowiska w danej kwestii.

Wśród **oczekiwań odnośnie procesów konsultacyjnych** realizowanych w Lesznie znalazły się: aktywizowanie społeczeństwa, wzajemne poznanie się, podejmowanie współpracy opartej na partnerskich relacjach, ale również wspólne aplikowanie o środki finansowe i realizowanie dofinansowanych projektów.

Moje oczekiwania są takie, żebyśmy wszyscy zaczęli się traktować jako partnerzy. Nie chcę, aby myślano, że my za tym biurkiem to nie jesteśmy partnerami, (...) tak naprawdę my jesteśmy życzliwi i chętnie wspieramy organizacje.

[Wypowiedź przedstawiciela Urzędu podczas wywiadu]

W większości Respondenci dostrzegają przydatność **zewnętrznego moderatora**, osoby postronnej, z umiejętnościami prowadzenia konsultacji

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

społecznych. Jednak pojawiły się również głosy, że taki moderator jest niezbędny wyłącznie w przypadku konsultacji specjalistycznych. Mógłby wówczas pełnić rolę eksperta wyjaśniającego skomplikowane zagadnienia.

Zdaniem rozmówców, aby **zachęcać organizacje pozarządowe** do konsultacji, należy zapraszać je, informować, pokazywać korzyści. Wskazano na potrzebę prowadzenia bardziej skutecznej kampanii upowszechniającej same konsultacje, jak i możliwość wzięcia w nich udziału.

Wnioski:

- Przedstawiciele samorządu podejmują współpracę z organizacjami pozarządowymi, głównie w zakresie współpracy finansowej, czyli konkursów na realizację zadań publicznych.
- Respondenci znają definicję konsultacji społecznych. W większości mieli również z nimi styczność w zakresie uczestnictwa bądź też organizowania takowych.
- Respondenci zgodnie podkreślali, że konsultacje powinny dotyczyć dokumentów strategicznych samorządu.
- Zdaniem przedstawicieli samorządu prowadzenie konsultacji jest niezbędne. Zwrócili jednak uwagę na to, że nie każda decyzja podejmowana przez władze musi być spójna z efektem konsultacji i nie każda decyzja może być poddawana konsultacjom (na przykład ze względu na procedury prawne).
- Wśród korzyści wynikających z włączania się organizacji pozarządowych w konsultacje społeczne urzędnicy zauważają przede wszystkim możliwość kompleksowego spojrzenia na dany problem.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Niezadowolenie wśród respondentów budzą takie aspekty konsultacji jak na przykład hermetyczność środowiska pozarządowego czy brak zainteresowania udziałem w konsultacjach ze strony organizacji.
- Wskazano na brak kompleksowej współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi; dotychczas poszczególne wydziały prowadziły współprace z organizacjami z danego obszaru tematycznego.
- Zdaniem urzędników proces konsultacji społecznych może w największym stopniu utrudniać brak wiary w to, że konsultacje mogą przynieść oczekiwane rezultaty, a także upór stron co do objętego stanowiska w danej kwestii.
- W większości dostrzegają przydatność zewnętrznego moderatora będącego ekspertem w danym zakresie, posiadającego umiejętności prowadzenia konsultacji społecznych.
- Wskazano na potrzebę prowadzenia bardziej skutecznej kampanii upowszechniającej konsultacje oraz możliwości wzięcia w nich udziału.

Rekomendacje:

- Rekomenduje się informowanie przez samorząd organizacji pozarządowych o możliwości nawiązywania współpracy z samorządem nie tylko poprzez formy finansowe, ale i pozafinansowe. Współpraca pozafinansowa jest ważnym elementem, pod kątem budowania relacji i współpracy pomiędzy Sektorami.
- Ponieważ zwrócono uwagę na to, że nie każda decyzja podejmowana przez władze musi być spójna z efektem konsultacji i nie każda decyzja może być poddawana konsultacjom (na przykład ze względu na procedury prawne), zaleca się informowanie i

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

edukowanie otoczenia z zakresu roli i funkcji procesu konsultacyjnego.

- Zaleca się zapewnienie kompleksowego wsparcia, na przykład w postaci pełnomocnika lub zespołu ds. organizacji pozarządowych, który będzie spójnie współpracował ze wszystkimi organizacjami pozarządowymi.
- Aby zapobiec wymienianym barierom i trudnościom wynikającym podczas konsultacji, rekomenduje się przy każdej okazji informować o korzyściach z nich wynikających.
- Rekomenduje się rozpatrzenie udziału moderatora zewnętrznego, będącego ekspertem w podejmowanej kwestii podczas konsultacji.
- Zaleca się promowanie idei konsultacji społecznych wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych i mieszkańców Leszna.

Wzór - Scenariusz pogłębionego wywiadu indywidualnego z przedstawicielami Urzędu Miasta Leszna – Załącznik 8.2.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

6. Charakterystyka projektu pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!”

6.1. Okres realizacji Projektu

Projekt realizowany jest od września 2013 roku do 31 grudnia 2014 roku. Liderem projektu jest Miasto Leszno, Partnerem natomiast Stowarzyszenie Centrum PISOP.

6.2. Cel Projektu

Projekt pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!” powstał z myślą o organizacjach pozarządowych działających na terenie miasta Leszna.

Celem projektu jest rozwój dialogu obywatelskiego poprzez wzmocnienie szeroko rozumianych konsultacji społecznych dotyczących regulacji prawnych i uzgadniania polityk publicznych, w tym konsultacji dokonywanych drogą elektroniczną. Efektem projektu będzie opracowanie przez przedstawicieli Miasta i organizacji pozarządowych dwóch kluczowych dla lokalnej polityki dokumentów, tj. Roczno Programu Współpracy (samorządu z organizacjami pozarządowymi) oraz Strategii Rozwoju Kultury, które następnie zostaną skonsultowane z mieszkańcami Leszna.

6.3. Opis grupy docelowej w Projekcie

Odbiorcami projektu w wymiarze docelowym po włączeniu do głównego nurtu polityki są leszczyńskie organizacje pozarządowe, Urząd Miasta Leszna oraz ponad 64 tysiące mieszkańców Leszna.

6.4. Działania w Projekcie

W ramach projektu zaplanowano przeprowadzenie następujących działań:

- diagnoza leszczyńskich NGO w zakresie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego,
- spotkania świadomościowe, podczas których przedstawione zostaną założenia prowadzenia konsultacji oraz korzyści jakie przynoszą,
- szkolenia z zakresu metod i zasad konsultacji społecznych, aktywizacji społeczności lokalnej i organizacji pozarządowych do włączania się w proces konsultacji,
- spotkania grup roboczych, w skład których wejdą przedstawiciele leszczyńskich jednostek samorządu terytorialnego oraz leszczyńskich organizacji pozarządowych – produktem finalnym spotkań będą dwa dokumenty: Roczny Plan Współpracy z NGO i Strategia Rozwoju Kultury w Lesznie,
- spotkanie dotyczące konsultacji dokumentów wypracowanych w ramach projektu,
- udzielanie wsparcia doradczego dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w obszarze narzędzi oraz technik konsultacji społecznych,
- debata publiczna nt. konsultacji społecznych,
- konferencja podsumowująca projekt.

6.5. Zakładane rezultaty Projektu

W ramach projektu zakłada się przygotowanie dwóch dokumentów istotnych z punktu widzenia współpracy pomiędzy Miastem Lesznom a leszczyńskimi organizacjami pozarządowymi, tj. Programu Współpracy oraz Strategii Rozwoju Kultury. Efektem powstałych dokumentów będzie

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

wypracowanie zasad, szczegółowe zaplanowanie oraz wdrożenie procesu konsultacji na podstawie tych dokumentów. Ponadto, rezultatem projektu, będzie przygotowanie interaktywnego i edukacyjnego portalu internetowego poświęconego konsultacjom społecznym w Lesznie, który umożliwi prowadzenie konsultacji on-line, a w ten sposób - zbieranie opinii mieszkańców Leszna.

6.6. Źródła finansowania Projektu

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Priorytet V – Dobre rządzenie, Działanie 5.4. Rozwój potencjału trzeciego sektora, Poddziałanie 5.4.2. Rozwój dialogu obywatelskiego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

6.7. Informacja o realizatorach Projektu

6.7.1. Lider Projektu

Liderem projektu pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!” jest Miasto Leszno.

Rozwój społeczno-gospodarczy Miasta Leszno zdeterminowany jest zaangażowaniem jego mieszkańców w codzienne funkcjonowanie miasta. W budowaniu lokalnego kapitału społecznego ważną rolę odgrywają organizacje pozarządowe.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wsparcie sektora NGO jest zatem ważnym elementem pozwalającym budować zaangażowaną i aktywną społeczność lokalną. Urząd Miasta Leszna, mając świadomość tego, jak ważne jest to wsparcie i jak dużo można osiągnąć działając ramię w ramię, podejmuje szereg działań z zakresu współpracy z organizacjami pozarządowymi. Są to m.in.:

- Współpraca finansowa:
 - zlecenie i powierzanie organizacjom zadań publicznych,
 - realizacja zadań w ramach umowy o inicjatywie lokalnej,
 - umowy partnerskie zawierane z organizacjami w celu wspólnej realizacji projektów.
- Współpraca pozafinansowa:
 - wypracowanie wspólnych stanowisk, opinii, projektów poprzez pracę w zespołach tematycznych o charakterze doradczym i inicjatywnym,
 - wzajemne informowanie się o planowanych działaniach, inicjatywach i osiągniętych efektach,
 - doradztwo powołanych przez Prezydenta Rad,
 - uczestnictwo oraz organizowanie wspólnych imprez, narad, szkoleń, spotkań, konferencji,
 - przeprowadzanie badań opinii publicznej,
 - promowanie działalności organizacji pozarządowych oraz prowadzenie kampanii informacyjnych,
 - prowadzenie i aktualizowanie bazy danych o organizacjach pozarządowych,
 - pomoc w nawiązywaniu kontaktów z zagranicznymi organizacjami o podobnym profilu działania,

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- udzielanie pomocy w zakresie pozyskiwania środków finansowych z zewnętrznych źródeł, w szczególności poprzez informowanie o aktualnych konkursach,
- obejmowanie imprez patronatem Prezydenta Miasta Leszna,
- doskonalenie współpracy w zakresie merytorycznym, rzeczowym i lokalowym.

Źródło: opis przygotowany przez Wydział Promocji i Rozwoju Urzędu Miasta Leszna.

6.7.2. Partner Projektu

Partnerem Miasta Leszna w projekcie pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!” jest Stowarzyszenie Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich PISOP. Centrum PISOP powstało 15 września 2000 roku w Lesznie w odpowiedzi na potrzebę wspierania działalności organizacji pozarządowych.

Celem działania Centrum PISOP, jako organizacji infrastrukturalnej, jest wspieranie organizacji pozarządowych, jednostek administracji publicznej oraz inicjatyw podejmowanych na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego w Wielkopolsce.

Działania Centrum PISOP realizowane są w ramach czterech obszarów:

- Aktywizacja społeczności lokalnych - przedsięwzięcia skierowane na animowanie lokalnych społeczności.
- Przedsiębiorczość społeczna - działania nastawione na zwiększanie wiedzy i umiejętności w zakresie przedsiębiorczości Społecznej.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Współpraca - działania nastawione na inicjowanie partnerstw międzyinstytucjonalnych i wewnątrz sektorowych
- Działalność gospodarcza - świadczenie odpłatnych usług bazujących na doświadczeniu organizacji, realizowana za pośrednictwem Fundacji NIWA Edukacji i Rozwoju.

7. Informacja o Fundacji NIWA Edukacji i Rozwoju – realizatorze badania

7.1. Działalność statutowa Fundacji NIWA Edukacji i Rozwoju

Fundacja NIWA Edukacji i Rozwoju powstała na początku 2009 r. na bazie doświadczeń i obserwacji osób działających na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego w Wielkopolsce.

Celem głównym Fundacji jest szeroko pojęty rozwój idei społeczeństwa obywatelskiego oraz zrównoważonego rozwoju. Za kluczowe zadanie Fundacja stawia sobie realizację przedsięwzięć wzmacniających funkcjonowanie wszelkich inicjatyw społecznych, zwłaszcza tych sprzyjających rozwojowi lokalnemu i kapitału ludzkiego.

W praktyce działania Fundacji skupiają się głównie na wsparciu w realizacji monitoringu i ewaluacji projektów społecznych, prowadzeniu badań społecznych, działalności szkoleniowej oraz dystrybucji publikacji.

7.2. Zespół realizujący badanie

Joanna Jękot

Menedżerka (ukończyła Zarządzanie Zasobami Ludzkimi na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu) oraz politolog (doktorantka Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego). Trenerka kompetencji interpersonalnych, prowadzi szkolenia m.in. z autoprezentacji, komunikacji i budowania zespołu. Trenerka edukacji ekologicznej (certyfikat Fundacji Ekologicznej „Zielona Akcja”). Koordynatorka cykli szkoleniowych (ukończyła Szkołę Koordynatorów Stowarzyszenia Centrum Edukacji CEL we Wrocławiu) - koordynowała VIII edycję Szkoły Trenerów we Wrocławiu. Lider

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

zespołu w wymianach i szkoleniach realizowanych w ramach programu „Młodzież w działaniu”, w tym Lider polskiego zespołu w rocznym projekcie DYPALL (Developing Youth Participation at Local Level) oraz w dwuletnim projekcie AGORA w Portugalii. Obecnie zawodowo zajmuje się animowaniem środowisk lokalnych oraz prowadzeniem doradztwa dla organizacji pozarządowych.

Agnieszka Gałka

Pedagog, doradca zawodowy i personalny (ukończyła studia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz studia podyplomowe Pozyskiwanie Funduszami Unijnymi na Wyższej Szkole Kadry dla Europy w Poznaniu i Zarządzanie Zasobami Ludzkimi w Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu). Aktualnie podjęła studia na kierunku Ekonomia sektora finansów publicznych. Na co dzień zajmuje się promocją projektów unijnych. Współpracuje z regionalnymi mediami, przygotowuje informacje prasowe. Autorka tekstów oraz Redaktorka „Kwartalnika Regionalnego Ośrodka EFS w Lesznie”. Pełniąc rolę Animatorki, diagnozuje potrzeby środowisk lokalnych w subregionie leszczyńskim.

Na okres od grudnia 2013 roku do grudnia 2014 roku powołania przez Prezydenta Miasta Leszna do Grupy Roboczej pracującej nad Programem Współpracy Organizacji Pozarządowych z Urzędem Miasta Leszna.

Analizycka w projekcie *Biznes - Innowacje - NGO, czyli BINGO* (badania dot. podmiotów ekonomii społecznej – organizacji pozarządowych prowadzących działalność gospodarczą). Współautorka *Raportu z badania w ramach projektu BINGO*. Wraz z Zespołem ewaluacyjnym Fundacji NIWA Edukacji i Rozwoju w latach 2012/2013 przeprowadzała badania oraz współtworzyła *Raport z ewaluacji produktu projektu innowacyjnego „Fundusz Pożyczkowo-Poręczeniowy jako narzędzie zapewnienia trwałości instytucji ekonomii społecznej”*.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

8. Załączniki

8.1. Kwestionariusz ankiety z przedstawicielami leszczyńskich organizacji pozarządowych

Szanowni Państwo,

uprzejmie prosimy o wypełnienie ankiety dotyczącej tematyki konsultacji społecznych oraz współpracy organizacji pozarządowych z samorządem. Zebrane dane posłużą do przeprowadzenia diagnozy fundacji i stowarzyszeń, która stanie się podstawą do określenia poziomu współpracy i konsultacji społecznych w Lesznie oraz ewentualnych zmian w tym zakresie. Niniejsze badanie jest częścią projektu pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!” realizowanego przez Miasto Leszno w partnerstwie z Centrum PISOP. Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zespół Projektu „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!”

Ankieta jest anonimowa, a uzyskane dane zostaną przedstawione ogólnie w raporcie z diagnozy.

Konsultacje społeczne polegają na uzyskiwaniu przez administrację publiczną (np. urzędy gmin, starostwa powiatowe, ministerstwa itp.) opinii oraz stanowisk od osób i instytucji, których pośrednio lub bezpośrednio dotkną skutki proponowanych przez administrację działań. Konsultacje mogą dotyczyć planów przewidywanych przedsięwzięć – a te mogą być zawarte w projektach

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

m.in. aktów prawnych, różnego rodzaju programów, strategii, ale także budżetów jednostek publicznych¹⁴.

1. Czy do tej pory spotkał(a) się Pan/i z pojęciem „konsultacje społeczne”?

- Nie Tak Trudno powiedzieć

Jeśli tak - czy informacja nt. tego, czemu służą konsultacje społeczne była dla Pana/i jasna?

- Nie Tak Trudno powiedzieć

2. Czytając powyższą definicję proszę sprecyzować na czym według Pana/i polegają konsultacje społeczne? Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi.

- przedstawienie dokumentu do „wglądu”
 przedstawienie dokumentu do „dyskusji”
 wypracowanie wspólnej (przez przedstawicieli samorządu oraz organizacji pozarządowych) decyzji dotyczącej dokumentu
 zbieranie informacji/poglądów przez administrację dotyczącą przedstawionego dokumentu
 dążenie do wspólnego rozwiązania problemu przedstawionego w dokumencie
 na przeprowadzeniu badania i opracowaniu statystyk
 inne – jakie?
 nie mam zdania

3. Czy w Pana/i opinii prowadzenie konsultacji społecznych jest potrzebne?

- Nie Tak Trudno powiedzieć

¹⁴ Oprac. na podstawie Dagmir Długosz, Jan Jakub Wygnański, „Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej”, Warszawa 2005 [za:] Raport końcowy z badania efektywności mechanizmów konsultacji społecznych, str.9.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

4. Czy w Lesznie, wg Pana/i, w okresie ostatniego roku były zorganizowane jakieś konsultacje społeczne?

- Nie Tak

Jeśli tak – Czego dotyczyły zorganizowane konsultacje społeczne?

5. Czy uczestniczył(a) Pan/i w organizowanych konsultacjach społecznych?

- Nie Tak Trudno powiedzieć

Dlaczego tak/nie?

6. Co wg Pana/i w największym stopniu może utrudniać proces konsultacji społecznych? Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi.

- brak zainteresowania konsultacjami społecznymi ze strony pracowników jednostek samorządu terytorialnego (np. urzędów gmin, starostw itp.)
- brak zainteresowania konsultacjami społecznymi ze strony organizacji pozarządowych
- brak łatwo dostępnej informacji o prowadzonych konsultacjach społecznych
- trudności w komunikowaniu się między JST a NGO
- brak wiary w sens prowadzenia konsultacji przez JST

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- brak wiary ze strony NGO we wdrożenie proponowanych w trakcie konsultacji sugestii, rozwiązań itp.
- obawa NGO o konsekwencje wyrażania szczerych opinii (np. pogorszenie relacji z JST)
- brak informacji o dobrych praktykach w zakresie prowadzenia konsultacji społecznych
- inne, proszę podać jakie?.....

7. Jakie według Pana/i mogą płynąć korzyści wynikające z uczestnictwa w konsultacjach społecznych? Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi.

- możliwość przedstawienia swojej opinii
- poczucie wpływu na decyzje administracji publicznej (urzędów itp.)
- wyrażenie swego zainteresowania w „konsultowanym” temacie
- nawiązanie współpracy z administracją (urzędem, starostwem itp.)
- poczucie realizacji obywatelskiego obowiązku
- możliwość kreowania zapisów w dokumencie, które mogą mieć pozytywny wpływ na działania organizacji
- nie zauważam korzyści
- inne, jakie?

8. Czy w najbliższym czasie zechciał(a)by Pan/i uczestniczyć w konsultacjach społecznych?

- Nie Tak

Jeśli tak – czego powinny dotyczyć takie konsultacje?

- Współpracy NGO z JST
- rozwoju kultury w Lesznie
- inne, jakie?.....

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

9. Co ewentualnie ułatwiłoby Panu/i aktywne włączenie się w konsultacje społeczne? (np. łatwy dostęp do informacji o organizowanych konsultacjach, spotkania z urzędnikami itp.)

10. Z którymi formami współpracy między organizacjami pozarządowymi a samorządem – poza omawianymi konsultacjami – ogólnie spotkał(a) się Pan/i? (z własnego doświadczenia, wskutek posiadanej wiedzy itp.)

- zlecenie zadań publicznych
 - wzajemne informowanie o planowanych kierunkach działalności i współdziałania
 - tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym inne
-

Metryczka

1. Jaki rodzaj organizacji pozarządowej Pan/i reprezentuje?

- fundacja
- stowarzyszenie

2. Na jakim terenie działa Pana/i organizacja pozarządowa?

- wyłącznie teren miasta Leszna
- Leszno oraz inne obszary

3. W jakim obszarze działa NGO, którą Pan/i reprezentuje? (pomoc społeczna, kultura itp.)

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

4. Od jakiego czasu funkcjonuje Pana/i organizacja pozarządowa?

- Poniżej roku 1-2 lata 2-5 lat

Powyżej 5 lat

5. Czy NGO, którą Pan/i reprezentuje, współpracuje z Urzędem Miasta Leszna?

- Nie Tak

Jeśli tak - jakie to formy współpracy?

- zlecanie zadań publicznych
- wzajemne informowanie o planowanych kierunkach działalności i współdziałania
- konsultowanie z NGO, odpowiednio do zakresu ich działania, projektów aktów normatywnych
- tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym

6. Proszę o zaznaczenie odpowiedniego pola. Jestem:

- kobietą mężczyzną

Serdecznie dziękujemy za wypełnienie ankiety!
Zespół Projektu „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!”

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

8.2. Scenariusz pogłębionego wywiadu indywidualnego z przedstawicielami Urzędu Miasta Leszna

Szanowni Państwo,

uprzejmie prosimy o udzieleni odpowiedni na poniższe pytania, które posłużą do stworzenia raportu, dotyczącego konsultacji społecznych w Lesznie. Badanie ma na celu diagnozę opinii na temat procesów konsultacyjnych osób bezpośrednio w nich uczestniczących tj. urzędników oraz organizacji pozarządowych.

Niniejsze badanie jest częścią projektu pn. „Konsultuj, działaj, wzmacniaj!” realizowanego przez Miasto Leszno w partnerstwie z Centrum PISOP. Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

1. Jak do tej pory wyglądała współpraca Urzędu Miasta Leszna z organizacjami pozarządowymi?
2. Konsultacje społeczne polegają na uzyskiwaniu przez administrację publiczną opinii oraz stanowisk od osób i instytucji, których pośrednio lub bezpośrednio dotkną skutki proponowanych przez administrację działań. Czy do tej pory spotkał(a) się Pan/Pani z pojęciem „konsultacje społeczne”?
3. Czego według Pana/Pani mogą dotyczyć i na czym polegają konsultacje społeczne angażujące przedstawicieli organizacji pozarządowych? Jak powinny być prowadzone i czego powinny dotyczyć?
4. Jakie jest Pana/Pani stanowisko w zakresie potrzeby konsultacji społecznych.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

5. Czemu w Pana/Pani opinii służą konsultacje społeczne? Czy ich stosowanie jest potrzebne?

6. Czy uważa Pan/Pani, że właściwie przeprowadzone konsultacje są istotnym narzędziem włączania organizacji pozarządowych w procesy decyzyjne?

7. Jakie według Pana/Pani mogą płynąć korzyści wynikające z włączania się organizacji pozarządowych w konsultacje społeczne?

8. Czy istnieją pewne aspekty konsultacji, które budzą Pana/Pani zadowolenie bądź niezadowolenie? Czego dotyczą? Jakie są tego przyczyny?

9. Czy istnieją jakieś obawy i bariery, które zauważa Pan/Pani w konsultowaniu?

10. Co wg Pana/Pani w największym stopniu może utrudniać proces konsultacji społecznych?

11. Jakie są Pana/Pani oczekiwania odnośnie procesów konsultacyjnych realizowanych w Lesznie?

12. Czy Pan/Pani dostrzega jakiś element (moderator, zewnętrzny ekspert, etc.), który powinien być spełniony podczas prowadzenia konsultacji?

13. Co trzeba zrobić, żeby zachęcać organizacje pozarządowe do konsultacji?

Badanie ma na celu zebranie opinii osób zaangażowanych w procesy konsultacyjne na temat prowadzonych w Lesznie konsultacji. Uwzględniona zostanie w nich zarówno perspektywa organizacji pozarządowych, jak i Państwa (przedstawicieli samorządu).

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Metryczka uczestnika wywiadu

1. Płeć:

- K
- M

2. Od ilu lat Pan/Pani pracuje w urzędzie?

- powyżej 10 lat
- 5-10 lat
- 1-5 lat
- poniżej 1 roku

3. Stanowisko/wydział:

.....

4. Czy kiedykolwiek uczestniczył/a Pan/Pani w konsultacjach społecznych?

- w ostatnim miesiącu
- w ostatnim półroczu
- w ostatnim roku
- ponad rok temu

5. Ile razy uczestniczył/a Pan/Pani w konsultacjach społecznych?

- jeden raz
- 2-5 razy
- 6 i więcej

9. Spis wykresów

Wykres 1. Rozkład liczbowy reprezentantów fundacji i stowarzyszeń.

Wykres 2. Potrzeba prowadzenia konsultacji społecznych w opinii przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych.

Wykres 3. Udział przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych w dotychczas prowadzonych konsultacjach społecznych.

Wykres 4. Bariery i trudności występujące w procesie konsultacji wskazane przez ankietowanych przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Wykres 5. Korzyści wynikające z włączania się w konsultacje społeczne zdaniem ankietowanych przedstawicieli leszczyńskich organizacji pozarządowych.